

ВІН У НАШІЙ ПАМ'ЯТІ ЗАЛИШИТЬСЯ НАЗАВЖДИ

Прошло більше трьох з половиною років відколи не стало Юрія Михайловича Бондаря – одного із найбільш активних громадських активістів кафедри теорії держави та права за останні 20 років. Шостого травня цього року йому виповнилося б лише 63... Він пішов із життя передчасно та несподівано і залишився в нашій пам'яті досить молодим, енергійним, сповненим задумів і надій з великими творчими планами на майбутнє. Згадка про Юрія Михайловича зворушує і бентежить душу кожного з нас і постійно викликає позитивні спогади про нього як про людину, яка протягом свого життя переважно віддавала, жертвувала та поступалась на користь інших.

Знайомство з Юрієм Михайловичем відбулось у квітні 1995 року, коли він був представленим співробітникам кафедри її тогочасним начальником – О.Д. Тихомировим. Коротко характеризуючи основні віхи його біографії, було наголошено, що протягом 12-річного періоду служби в ОВС він працював спочатку слідчим, а потім тривалий час співробітником кадрового апарату УВС м. Києва.

У мене відразу виникла думка про те, що після такої службової біографії йому буде складно освоювати курс теорії держави та права, а також суміжних з ним дисциплін. Через декілька днів ці питання я задав і Юрію Михайловичу, відповідь якого розвіяла будь-які мої сумніви щодо швидкого освоєння дисциплін, які викладаються кафедрою, й успішної педагогічної діяльності.

Зокрема Юрій Михайлович заявив, що після вступу на денну форму навчання у вересні 1979 р. до Свердловського юридичного інституту, першою лекцією, яку він прослухав, стала лекція з теорії держави та права, прочитана одним із провідних теоретиків права тодішнього Радянського Союзу – С.С. Алексєєвим. Відтоді він особливо полюбив цю дисципліну, постійно працював над її поглибленим вивченням, а після закінчення вищого навчального закладу слідкував за новими науковими розробками та надходженнями з цієї дисципліни. Тому стало цілком зрозумілим, що перші заняття, які він проводив на кафедрі викликали великий інтерес як збоку курсантів, так і слухачів ВУЗу і були високо оцінені колегами по кафедрі.

Водночас варто підкреслити, що Юрій Михайлович був людиною дуже скромною, а коротка інформація в його особовій справі про те, що він закінчив Свердловський юридичний інститут з відзнакою мало говорила про його успіхи у навчанні в зазначеному ВУЗі. Тому я хочу навести спогади одного із моїх добрих знайомих, який закінчував цей ВУЗ через рік після того, як його закінчив Юрій Михайлович. На моє запитання про те, чи знав він під час навчання Юрія Михайловича Бондаря, цей чоловік відповів, що особисто близько з ним знайомий не був, але його ставлення до навчання та результати навчання були у ВУЗі немов би легендою, особливо для молодих студентів. Портрет Юрія Михайловича після першого семестру був розміщений на галереї пошани ВУЗу (хоча далеко не всіх відмінників до неї заносили), його постійно ставили в

приклад іншим студентам, як зразок сумлінної поведінки та зразкового навчання, активної участі в науково-дослідній роботі студентів та громадському житті.

Усі позитивні риси Юрія Михайловича здобули подальший розвиток під час роботи на кафедрі. Мені особисто доводилось досить часто спілкуватись з Юрієм Михайловичем у різних життєвих ситуаціях під час спільної роботи на кафедрі в якості заступника начальника; під час спільних виїздів у службові відрядження для проведення занять у відділеннях ФЗН тощо. І завжди він проявляв себе як інтелігентна, порядна, чуйна, високоосвічена та висококваліфікована людина. Він завжди був готовий прийти на допомогу колегам, курсантам і студентам і користувався серед них заслуженою повагою.

Досить часто буваючи у нього вдома я звернув увагу на його велику бібліотеку, яка була підібрана ним з великою любов'ю і містила значну кількість юридичної, історичної, медичної та іншої популярної літератури. Особливо ретельно він підбирав букіністичну літературу, колекціонування якої стало одним із його захоплень. В останні роки свого життя Юрій Михайлович захопився поглибленим вивченням філософії та методології права. Я не буду наводити перелік усіх його наукових і навчально-методичних праць, які детально охарактеризовані в історико-біографічному нарисі «Віддати кожному належне», лише зазначу, що кожна із них підготовлена на високому професійному рівні та написана з великою любов'ю. водночас варто зазначити, що Юрій Михайлович під час своєї професійної діяльності особливу увагу приділяв науковій роботі зі студентами, а його учні неодноразово виходили переможцями чи ставали призерами Всеукраїнських конкурсів наукових робіт. Зазначені та деякі інші фактори його навчальної діяльності були високо оцінені декількома медалями, почесними грамотами, а також відзнаками МОН «Відмінник освіти України» та «Петро Могила».

Важко переоцінити заслуги Юрія Михайловича у громадському житті. Він став автором гімну кафедри теорії держави та права, концепції її герба та установчих документів. Юрій Михайлович був також одним із співзасновників (2012 р.) і діяльних членів спілки «Традиції кафедри теорії держави та права», тривалий час був секретарем Ради Спілки. Значну роботу він проводив як член Союзу юристів України. Саме за його ініціативою і за його активної участі було створено два стенди кафедри, які були присвячені її ветеранам та розкривають здобутки кафедри за останні роки. Юрій Михайлович був ініціатором та організатором, а також одним із авторів-упорядників оригінального видання «Віддати кожному належне», яке можна назвати своєрідним міні-літописом колективу кафедри теорії держави та права.

Одним із достоїнств Юрія Михайловича було також і те, що він ніколи не забував та постійно вітав з Днем народження співробітників кафедри, у нього для кожного знаходилось тепле слово, з його вуст завжди звучали щирі побажання. Водночас він був одним із ініціаторів кафедральних зустрічей, особливо з нагоди ювілейних кафедральних дат.

Особливо мені запам'яталась остання зустріч за участю Юрія Михайловича в липні 2016 р. у Ботанічному саду, під час якої він висловив свої побажання відносно наступної зустрічі, поділився своїми планами. Така зустріч була

запланована на середину жовтня того ж року. У цей час ніхто навіть і не міг передбачити, що Юрія Михайловича вже не буде серед нас.

Юрій Михайлович Бондар передчасно пішов із життя, але світла пам'ять про нього, як прекрасного педагога, активного організатора кафедрального життя, інтелігентну, освічену і чуйну людину назавжди залишиться в пам'яті тих, які його знали. Вбачається, що його життя може стати зразком для наслідування як сучасних, так і майбутніх поколінь молодих працівників освітянської ниви.

*Завальний Андрій Миколайович,
завідувач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

«ЧОРНИЙ ЧИ БІЛИЙ ЛЕБІДЬ»¹ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ФОКУСУВАННЯ ІЗ СЕРЕДИНИ²

Щороку навесні кафедра теорії держави та права традиційно проводить наукові заходи і вшановує пам'ять та популяризує наукову спадщину кафедралів, яких, на превеликий жаль, з нами вже не має. Цьогоріч ми згадуємо ветерана органів внутрішніх справ і Національної академії внутрішніх справ Юрія Михайловича Бондаря (06.05.1957–10.10.2016).

Не дивлячись на те, що Юрія Михайловича Бондаря вже не має, його спадщина, а це не тільки наукові здобутки, але й сформовані візії подальшого розвитку вищої юридичної освіти України – безумовно з нами.

Постановка проблеми. Освітня реформа знаходиться серед основних пріоритетів і найважливіших змін які необхідні українському суспільству. Так, за результатами багаторічного дослідження «Реформи в Україні: громадська думка населення», що проводилось в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованої території Донецької і Луганської областей Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з іншими соціологічними службами починаючи з 2015 року, з'ясовано – освітня реформа постійно входить до рейтингу першочергових реформ, і знаходиться на восьмій (результат 2019 року) позиції [1]. Відсоткові показники опитування респондентів щодо першочерговості проведення реформ за результати

¹ До відкриття чорних лебедів в Австралії вважалося, що лебеді бувають тільки білими. Нассім Ніколас Талеб у своїй книзі (*Нассім Ніколас Талеб. Чорний лебідь: Про (не)ймовірне в реальному житті.* – Київ : Наш Формат, 2017. – 392 с.) використовує «чорних лебедів», як метафору несподіваних подій, що володіють величезним впливом і наслідками. Нами ж словосполучення «чорний лебідь» вживається у розумінні подій, що призводять до невизначеності наслідків подальших змін, а «білий лебідь» – подій, що призводять до прогнозованих наслідків подальших якісних змін зокрема в сфері вищої юридичної освіти.

² У назві закладено відхилення від ідеї Нассіма Талеба щодо двох підходів до випадковості, зокрема, що скептичному емпіризму притаманний погляд «знизу до гори», а платонічному підходу – погляд «згори до низу». І свідомо допускається фокусування із середини, що безумовно приведе до тунелювання, коли відбувається зосередження на кількох чітко окреслених зонах невизначеності, на занадто вузькому колі фактів (ігноруючи ті, про існування яких не так легко здогадатися).